

Г. Хоткевич.

ҐУЦУЛИ Й ҐУЦУЛЬЩИНА

ЦІНА 25 ЦЕНТІВ.

З друкарні „Свободи",
Grand Street, Jersey City, N. J.
1920

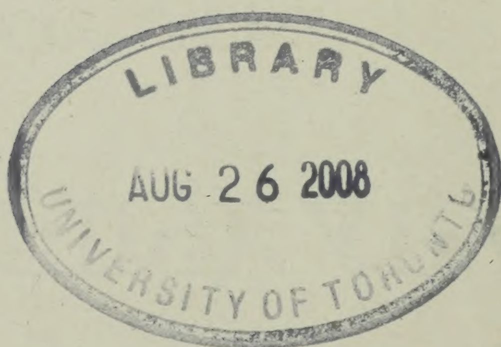
Г. ХОТКЕВИЧ.

ГУЦУЛИ
Й
ГУЦУЛЬЩИНА.

ЦІНА 25 ЦЕНТІВ.

З друкарні „Свободи",
83 Grand St., Jersey City, N. J.
1920

Г. Хоткевич.

Гуцули й Гуцульщина.

Хто є Гуцул? Наука мало говорить нам про його походженнє. Знаним є одно — він кров від крови, кість від кости українського народу. Колись давно-давно він прийшов в карпатські гори та тут і поселився. Відтоді Гуцул акліматизувався, усвоївся з горами, змінилась його психольоґія, звичаї, але сліди чужого життя все ще збереглися, як в побуті так і в словесности. Гуцул, як і його брат-Українець, виспівує красу моря, — а він його і не бачив ніколи; співає про Дунай:

Ой здолу-долу вітер повіват,
Вітер повіват, Дунай висихат...

або:

Ой звієли си буйні вітрове
Тай тоту гільцу чом завієли;
Ой завієли на тихий Дунай,
На тихий Дунай, на сине море, —

а про сей Дунай не мігби навіть сказати, де він находиться і чи істнує він взагалі; Гуцул, жиючи в горах, де навіть кукуруза як слід не дозріває, не перестає згадувати і про вючийся виноград:

Зелене вино в гору си-вило,
В гору си-вило, сивно вродило.

або:

Иа в винограді вино си-вило,
Вино си-вило, голубо цвило.

Стереглаж його пишна дівочька,
Стерегла винце, твердо заснула.
Ай прилетіла із ліса пташка,
Сіла на винце, єла співати...

Або ще одна інтересна черта. Гуцул — скотовий пастух — зберіг у своїй вдачі навіть черти кочівника. Часть року не сидить дома, бо треба пасти скот в полонині, або косить траву на віддалених верхах, а відтак часть року збуває коло накошеного сіна, доки скот не зїсть усього запасу; бо звезти сіно в долину, до хати, не можна, значить треба йти до сіна, коли воно не хоче йти до тебе. А відтак йде у бутин, значить на вирубку ліса, знова на два-три місяці з дому. І ніхто так часто, як Гуцул, не вибирається на зарібки, і ніхто дальше від Гуцула не заходить в чужі краї.

І от сей пастух, півкочівник, котрий управляє біля хати лише терпкі овочі, котрий не вміє і не має навіть де ходити за збіжем, котрий живиться лише кулешою з кукурузяної муки, — він співає також про поезію працюючого землероба. Ще й як співає. Наче творець, наче той, що зрісся з землеробом по всі дні. Співає прекрасними словами, образами, які захвачують душу. От приміром коляда:

Ой забаривси місець у крузі,
Місець у крузі, гість у дорозі.
Ой ішло-ж туда та девять купців,
Що девєть купців молодців.
Вони питали тай допитали,
Тай допитали тай пана ґазду.
„Ци дома, дома наш пан господар?"
Каже ґаздиня: „Нема го в дома".
„А де то він є?" — „Йа в поли, в поли,
„Йа в поли, в поли ходить за воли".
Що правов ручков за плужок держе,
А лівов ручков волики гоне.
Причиста Діва обід приносе,
Обід приносе, Господа просе:
„Орімо, Синку, йа здрібна нивку,

„Посіймо на ній єру пшиницу,
„Йа вроди, Боже, стебло-серебло;
„Стебло-серебло, золотий колос.
„Войнаймім женців сімсот молодців,
„А вєзільничок сімсот дівочок:
„Йа дожнім же ї у срібні сніпки,
„Йа складім же ї у густі кіпки.
„А копок складем, як звізд на небі.
„Ой наймім возів сімсот обозів,
„Ой звезім же ї у крутий берег,
„Йа складім же ї і сподом широко,
„Сподом широко, дуже високо".

Позволю собі подати тут вільний зміст сеї колядки: Місяць ходить по вічнім крузі небеснім. Запізнився він щось то трохи. А гість в дорозі, гість, котрого ждуть на забаву, гість радісний, довгожданий. Сей гість припізнився в дорозі... Вже вона якась така попутана. От, по ній девять купців ішло — всі молодці до вибору. Розпитували про дорогу, — як дістатись до нього, господаря, робітника віковічного, до роботяги землероба Миколи Селяниновича. Ну, слава Богу, якось допитались. Але господаря нема дома, лише господиня осталась. — „А деж господар, дорога?" — „Нема дома". — „А деж він?" — „Пійшов у поле". — Ідуть в поле і бачать картину радісну, радісний образ, від якого ворушиться серце в груди, а пісня хвали і благодаті родиться і дзвенить і витає сонце. Тай як не радуватись, як не веселитись. Отже там він, господар-землероб йде по широкім полі. Правою ручкою плужок держить, лівою волів-другів поганяє. А пора пізна, високо вже сонечко ходить. Скільки вже зорано. Чомуж господиня не виходить та не несе щось, аби муж покріпився? Он, вона, Господина Дорога. Сама, сама йде білими ніженьками по чорнім полі зоранім. Господареви обід несе. Землеробови-роботягови, о Всеславна, благослови, благослови, Дорога, його працю. Покропи, покропи сльозою своєю.

теплим словом загрій, Господа Бога Сина свого Христа Спасителя попроси о поміч для робітника Миколи Селяниновича... І сходить невидимо Христос Бог, опираєсь на плужок разом з роботягою, а Матір Божа приговорює: „Ой, і зорем ми нивку та здрібна посієм, розсієм яру пшеничку дорогу, і зійде вона нам стеблом-серебром, золотим колосом. Скличем, покличем женців, сімсот молодців, писаних красунів, а для них других сімсот дівчаток вязати золоті снопи. А як пожнемо пшениченьку, то звяжемо її в снопи і зложимо в копи, а кіп тих буде, як звізд на небі. Сімсот возів треба буде наняти, аби позвозили пшениченьку на крутий берег, на високе місце. Зложимо в скирти широко-широко в низу, а верхом — і кінця не буде видно.

Таку пісню міг видати лише нарід хлібороб, сам плекаючий золотий колос, розуміючий всю святу красу хліборобської праці. Инакше подібна творчість неможлива; тут не видно білих ниток занесеного мотиву, казочного підкладу, — тут всьо дише любовою до споконвічної знаної праці. Індіянин американських прерій виспівує охоту на бізонів, Самоїд співає про оленів, — а те, що Гуцул співає про хліборобство, котре у нього в горах тепер немислиме, вказує, що колисьто давно Гуцул знав сю працю близше ніж тепер, кормився тільки нею і жив. Сей образ Богоматери, котра несе обід роботягови, ворушить глибоко: в нім відбилась уся любов до хліборобської праці, бажаннє опоетувати її, убрати у всі дорогоцінні каміні народньої фантазії.

Відкиби однак Гуцул не прийшов у Карпати — се було дуже давно; а тепер він настільки зжився з окружаючою його гористою природою, що попросту творить з нею одну нерозривну цілість. І новійша пісня не говорить вже про хліборобство, а оспівує красу гір, поезію полонинського пастушкового життя, гуцульське опришківство останних століть, — словом: всьо, чим жиє Гуцул в тепе-

рішности. Про працю же хлібороба говориться лише в найстарших колядках і піснях, які носять виразні сліди глибокої старини.

Мало знані й займаючі люди ті Гуцули. Се божі діти, котрих не можна не любити, — і їх дійсно всі люблять. Послухайте коломийку, співану на долах, далеко від Гуцульщини, а в ній ви почуєте ласкаве слово про Гуцула яко чоловіка, перенятого наскрізь красою окружаючої його природи.

Природа... Ми знаємо красоти Швайцарії з її триста-по-триста разів зображеними куточками; знаємо красу фінляндських озер, норвежських фйордів, кавкаських вривів, — але краси гуцульських гір ми не знаємо. Не знаємо тих мчущихся глибокими долинами потоків, тих оспіваних Гуцулом полонин, красавиці-ріки Черемоша, таємничого хребта Чорногори; не знаємо вечерів тихих, з далекими звуками трембіти, росистого ранку ласкавих привітів, шепоту віковічних дівочих лісів. Хто ходив гуцульськими ґрунями, любуючись розложеною по обох сторонах долин панорамою, ловлячи залом долекої ріки, блискаючої на сонці, і жадно пив повною груддю чистий як сльоза воздух; хто бродив глибокими гуцульськими долинами, перескакуючи з каменя на камінь, запускаючись в таку глушу, де нога людська ніколи не вступила; хто стрічав ранок на далекій полонині, коли будяться стада, вистрілом стрічає пастух схід сонця, а воно, радуючись і торжествуючи, — брискає тисячами брилянтових голубих лучів на окаменівші хмари гірських громад в низу, — той ніколи не забуде сеї краси.

Йдеш до жерела Черемоша. От позаду остався вже Буркут, з його „культурою”, заїзджаючими неробами і усім безглуздим апаратом сучасного курорту. Як лише минула останна будова „заведення”, — так вже забудь, забудь про XX. століттє. Ще кілька десяток сяжнів, може бути, стрінеш огарок циґаретки, або зімяту ґазету, — от і

всьо, що принесла культура в гуцульські гори. Скорше, скорше втікай.

А коли війдеш в глибокий ліс, коли не бачиш вже нічого, крім гір і неба, — тоді і воздух чистійший стане і зітхнеш повною груддю.

Позаду вже остався і Попадинець і Штефулець. Є тут одна лісна сторожа, а за кілька миль друга, — от і всьо. Людий нема. Нікого. Черемош став вузенький, присмирнів і не рве берегів.

От вже й дорога щезла. Ледви замітна стежочка вється між камінями, та й то не всюди. Хтосьто колисьто клав міст, але він давно згнив, одна кладка лише осталась. З реготом лісного чоловіка біжу через кладку. Ніхто не чує і не бачить ніхто.

Тут знова кітловина, зі всіх сторін окружена горами. Як богато простору. Наче йшли, йшли гори вузкими рядами, як високі ґвардейці-жовніри, такі високі, що хлопець-барабанщик карликом був між ними. А відтак сіли віддихати. Широко розсілися, навіть лягли, і хлопчик почув себе великаном.

Як простірно і красно. Треба бігати тут, і кричати, і ставати на руки, колесом вертітись і упасти відтак на пишну, майже вогку траву і так завмерти, слухаючи тайну леґенду про серебряні скарби на Чивчині, про Довбушові комори, про великанів, боровшихся колисьто тут, і про смерть їх, великих великанів.

А дальше — Балтагул, жерело Черемоша, славної ріки гуцульської; Чорного Черемоша, бо їх є два — Чорний і Білий. І жерела їх недалеко одно другого. От пійти на ліво, там, де видно старі „цуґи”, напів розвалені колиби, піднятися на гору — і вийдеш на полонину Листовату.

Ми вже високо. Куди оком глянеш — гори, гори, гори, вершини гір, полонини. То тут, то там пасеться скот за лісом, чути голос калатала, тріск пастушкового батого і чийсьто голосний крик. Живе і дише полонина. Ще довго вона буде мо-

лодою, веселою. Весь час, поки буде чути тріск пастушкового батога, поки буде жалуватися гуцульська флояра, а ватаги будуть перекликатися при помочи своїх довжезних трембіт, — вона буде жити. А коли повіють осінні вітри і зійдуть великі стада тих понурих биків з тупими рогами, тих холоднокровних коров, тих переполошених чорних і білих овець, кіз, у котрих половина ніг божі, а половина чортові — через те коза і полізе всюди; коли просвисне останний раз гуцульська сопілочка і загасне ватра на колибі — скучно і страшно стане в полонині. Останеться там лише сніжна буря, регіт лісних чортів і ночи, — ночи, ночи темної до смертельного страхіття.

Але за се будемо вповні насолоджуватися божим літом, жовтими травами, накривалом квітчастим і нектаром-воздухом, котрому всі боги завидують і приходять, здається, красти ночами те богатство гуцульських гір.

Полонина окружена лісом. Спустімся в нього.

От вже те, що називається — ліс. Доси ми йшли долиною Черемоша, була і ріка, і дорога, і скали, ні небо. А тут — нічого. Ліс.

Пристанеш і розглянешся в тишині. От ми вже у ній, ти вже сам тишина, пливеш десь то високо, між цівками столітних смерек, розгалужених ялиць, проникаючи безтілесним своїм єством усе, розрізуючись на части кождою галузкою. Чу! — Щось пищить... Необзнакомлений ти з лісним життєм, не догадатися тобі, що се пищить: чи заяць, придавлений поваленим деревом, чи молодий лис, чи може лісова дівчина, та, що зпереду цілком на чоловіка похожа, а обернеться — видно внутренности.

Біліє обідрана кора. Підійди, поглянь: се він, „той великий”, медвідь. Жирував. Йшов, йшов, став коло дерева і задер лапою, а від сього окровавилась білою кровю зранена смерека.

А от вже й шумить. Се потік Маскатин... Гуцульські потоки нетерпеливі. Рвуть і кидають,

бються на всі сторони в своїм малім руслі, котять каміннє, піняться і весь час говорять, говорять, говорять. І все нове — ось послухай...

Потоком, потоком в низ. Гуцул не скаже: „іди попри потік", але все „потоком". І ось тим потоком Маскатином вийдеш в долину Сарати. А Сарата і Перекалаб — се дві ріки. Злившись разом, вони називаються Білим Черемошом. А при їх гирлі — дім лісничого, гостинна стріча, радість познакомлення з чоловіком, книжкою, ґазетою. Фу, ти, як те все дуже чуже. Наче сто літ вже проминуло з того часу, як ти сидів на лавці, пив чай за столом і чув людську мову.

Тутки відпочинок. Довгий, приємний. А відтак берегом Білого Черемоша. По лівій стороні — уніятська Галичина, а по правій — православна Буковина. А дорога космополітична: то сюди, то туди, зправа на ліво, зліва на право. Жерело тут є одно: як зачнеш пити воду — губи горять, наче перцем їх натирав, — така холодна.

Минув Еловигору, Гостовець з хатою побережника. Ще кілька миль — і Голошина, перше село. Дальше йдуть вже безпереривно: Гринява, Яблуниця, Полянки, Довгополе, Стебне, Устєріки. А в Устєріках Білий і Чорний Черемош зливаються разом. Є міст. Село більше. В історії Гуцульщини знане побутом лютого мандатора Герддички. Колись-то були не так земські, не так селянські начальники сибірські в Австрії, називались мандаторами, життєм і смертю людий розпоряджали; але ніхто з них не оставив по собі такої лютої памяти, як Гердличка в Устєріках. Стоїть ще дім його. А хотів я бачити „катуш" Гердлички, тойсамий, де він стільки людий побивав, — але не заховався. Старці говорять, що якийсьто Жид арендував його під коршму, але люди були так озлоблені на сей памятник своїх мук, що коршма якосьто згоріла — „сама", очевидно... І взагалі не велось нікому на тім місци. Тепер навіть бараболя там не росте.

А інтересно булоби поглянути. Стіни того катуша, розуміється, наскрізь просякли людською кровю. Гердличка зі своїм помічником Юриштаном видумували такі муки, що їм моглиби позавидувати самі слуги святої інквізиції. От, приміром, спосіб, названий тими артистами „останнє огниво”. Якими шляхами бродила дика думка тих людий, називаючих сей вид мук огнивом, хочби і „останним”; яку тайну льоґічну звязь бачили вони між своєю вигадкою і словом, іменуючи її, — Бог знає. А заключалася та вигадка в тім, що Гуцула, цілком невинного, а лиш підозрілого в зносинах з опришками, вязали палкою. Се значить: заткнути чоловікови руки в пазуху, звязати їх там, перетягнути палку попід руки коло ліктів, ноги перекинути через ту палку, — а тоді дістається з чоловіка круглу фіґуру, яку можна котити. На голову через плечі натягається рукав сардака, і в такім виді чоловіка кидають в катуш, і в такім виді він лежить тижнями, і в такім виді умирає.

Власть Гердлички була вдійсности необмежена. Один Гуцул, якимсьто способом навчившись письма, прочитав свому сусідови якусь книжку, де говорилося, що земля, якою заряджує Гердличка, вдійсности належить тому сусідови.

Гердличка покликав до себе грамотного і наказав йому йти до тюрми. На питаннє, за що, замісць відповіди — просив не питати. Нічого думати, Гуцул пійшов до тюрми, думаючи, що його справа сталась якось через непорозуміннє і скоро розясниться. І просидів три роки. А по скінченню того реченця Гердличка покликав засудженого до себе і з усмішкою сказав:

— То, що ти трохи посидів, пропало, як дим з комина, і ти про се забудь. Але не читай більше книжок, розумів?

— Але-ж я не винуватий.. пійду на скаргу...

— Дурак! Я напишу, що ти бунтував селян, виказував образ своїх зрадливих думок, через що

державна мудрість казала взяти тебе на якийсь час зпоміж людий, котрі були під твоїм впливом. Ну?

*

* *

Прекрасна природа Гуцульщини, прекрасний і нарід її. Гуцул — се дитина. Він наївний, він первісний, він ще не християнин. Він близкий до природи і вірить в могучі, тайні її сили. Ніде нема стільки повірок і суєвіри, як тут, — трохи добрі були услівя для задержання їх на Гуцульщині.

Його окружають гори, а не фабричні труби; він далеко від зелізничих доріг, автомобілів, аеропляннів, він живе ще в камінній добі, хоч і уживає зеліза. І тому світ для нього є тайною; в нім перехрещуються для нього злі і добрі сили; треба бути все на сторожи, аби не попасти у нього. Коли дитина щойно започаткувалась в утробі матери, — її судять вже 12 суддів, назначуючи час, коли і в якім виді їй годиться прийти на світ божий: передчасно, чи в пору, живою чи мертвою. Вагітна женщина повинна бути дуже і то дуже обережною: коли побачить миш, зараз треба плюнути на долоню і добре помастити живіт, — инакше на тілі дитини буде знак, такий як миш. Коли погляне на сліпого або кривого, або взагалі на якогонебудь каліку, та ще при тім — не дай Бог — засміється, — дитина буде точно такою, як сей каліка, над котрим матір сміялась. І головне — проти тої біди нема ні средств ні лікарства. Словом, ще в утробі матери чоловіка переслідують найможливійші нещастя і треба бути дуже „сохтивним", як каже Гуцул, аби від того всього остерегтися.

І так опісля ціле життє, на кождім кроці, у всяку пору року, дня і ночи. Всьо одушевлене кругом Гуцула, всьо має тайний змисл, всьо жиє своїм особливим життєм. На Новий Рік о 12-тій годині Бог приходить в хлів до домашнього скота

і питає, як обходився господар цілий рік, чи не бив, чи давав досить їсти. І от, щоби скотина не пожалувалася, звечера убирають її, чешуть, дають соли, — взагалі як можуть, так приподобуються їй.

В часі освячення води в празник Богоявлення рибаки держать на дручку кусень сіти під водою, приговорюючи: „Ловлю рибу". Тоді цілий рік буде добре риба ловитись.

День Благовіщення — більше свято у Гуцулів. Се свято весни старого поганина, перенесене в християнську обстанову. Гуцули кажуть, що в сей день Бог вкладає свою голову в землю, щоби розігріти її; від того пробуджується всяке єство — муравлі, гади, жаби... І в сей день не можна нічого робити, особливо копати або орати землю. І лише нещасливець, продавший чортови душу, обтісує в той день кіл і забиває його в землю; після того він може свобідно цілий рік робити і в найбільші свята — і йому нічого не станеться.

А от і Великодні Свята зближаються. Гуцулки починають „писати писанки". Се ціла наука. Треба бачити, з якою любовю розписують Гуцулки ті писанки, — і тому, розуміється, у нікого з християнських народів пасхальні яйця не прикрашені так старанно, як у Гуцулів. Тут повний простір народньої творчости, хоч і є свого рода, такби сказати, русло, котрим охотнійше тече ся творчість, виливаючись в більше або меньше означені форми; і тоді ті взори носять назву „смерічьки", „шість руж", „гребінці", „плетінка", „білокрилка", „настулька", „решітки", і т. д. Богато їх.

При писанню писанок також треба заховувати дані обряди. Так, приміром, писати писанки може лише женщина „чиста", то є та, котра мала „чісовицу", менструацію. Мало того: коли писанчарка занимається своїм ділом, то „нециста" женщина навіть в хату не має права війти, инакше

всьо пропало: ні віск не буде приставати до яйця, ні краска, взагалі треба всьо починати з початку. Коли же трафиться, що така женщина прийде, то вона повинна сказати:

— Нівроку, абих вам не зурочила.

На ті слова писанчарка тоді відповість:

— Не врічливі усім людем тай міні.

Але всеж треба зараз посипати сіллю всі приналежности, приговорюючи потихоньки: „Сіяв ти в очех, кремінь у зубах... Єк не шкодит земля воскови, так аби не пошкодили твої очи моїм писанкам".

Печеннє паски, сей пробний камінь господарства всіх господинь цілого світа, також розуміється окружене ріжними повірями. Деякі з них виразно звязані із зовсім зрозумілими поняттями; так, приміром, в старих роках печи були не цілком добре зроблені, холодний воздух при отворенню дверий міг проникнути в печ і зле вплинути на успішне випеченнє паски. Відси пійшло повірє, що паску можна також „уречи"; з огляду на се, коли саджається паску до печи, господар повинен вийти на двір і стерегти, щоби ніхто не посмів війти до хати. А весь час, доки паска находиться в печи, ніхто в хаті не сміє сісти, бо паска також собі „сяде".

Картина пасхальної ночи гуцульської на тлі темних сілуєтів гір, з тисячю блимаючих звіздочок-свічечок, незвичайно красна. Гуцули люблять красну одіж, богато тратять на неї. В той день, розуміється, кождий надіває на себе всьо, що лише у нього є лучшого. Дівчата особливо старанно заплітають свої „уплітки", одівають стародавні „згарди", найліпші запаски, переткані золотими нитками, а у кого є — то й юбку з широким позументом. Молодиці старанно завязують свої „фустки" парні вбирають в той день нову „кресаню", украшену перами готура і всякими дармовисами. „Киптарі" у всіх нові; нові „постоли" на ногах, на мущинах красні „гачі" (штани), красні

„сардаки"; дівчата з білими „ґуґлями", перекиненими через руку. І всьо то сяє, іскриться; нові ремені на мущинах поскриплюють, а пояс Гуцул носить широкий з десять цалів. Через плече шкіряна „тобівка", украшена ріжними бляшками, а через друге красна порошниця на порох. В руках невідступний товариш Гуцула — топорець, або „бартка", з котрою Гуцул, кажуть, і на світ приходить. Вдійсности, є нащо задивитись.

А сей звичай — летіти на перегони домів з посвяченою паскою. Хто кого пережене. Треба бачити сей бішений гін, сей лет товпи, ті кріпкі кистисті лиця, розігріті чудернацьким спором.

А молодіж сходиться біля церкви або взагалі на близкій поляні і устроює веселі забави. Хороводів нема, дівочих забав також, — всьо по більшій части мужеські. Не знаю, чим се пояснити; чи не вказує сей факт на довге поневоленнє женщини, на відділеннє її; а може бути, що се вплив гірського образу життя.

Забави молодіжи носять войовничий або охотничий, взагалі мужеський характер. Приміром „війна", або „хаповина"; при сій грі парні стають в ряд, один з них, „стрілець", виводить двох товаришів — „серна" і „хапову". „Хапова" зображає собака, а „серна" звичайного козла. Собака ловить козла, причім парубки не впускають козла через границю.

Літом найзамітнійшим днем є „Іванішне свето", 7-го липня, бо Гуцул не називає його іменем „Купало". Понеділок перед днем святого Івана називається „розігри". Се свято русалок: вони танцюють тоді довкола кущів, особливо люблять орішки. Для оминення всяких неприємностий з тим легкодумним народом Гуцул уважає за добре нічого не робити в той день, — ніби задобрює русалок.

Вечер Іванового дня особливо важний для всякого рода ворожбитств, чародійства і т. д. Чого-чого не роблять в той час Гуцули. Дівчата

зіллєм „тирміч" кличать до себе суджених; господині, помазавши „гадячим часником та свиняком" вімє, хребет і лоб корові, говорять проклони проти відьм; в тойже день можна позбутися тараканів і всякої иншої нечисти в хаті, — але треба знати як. Ну, само собою розуміється, і скарби при помочи папоротника треба тепер шукати, — але нічю. А ранком треба йти в поле рано-ранenько і качатись по траві: се чистить чоловіка; скупавшись в той день в росі, чоловік вже безпечний від чираків, короcти і иншої нужди.

До сходу сонця дівчина, бажаюча приворожити хлопця, іде до керниці, підставляє під струю води кусник цукру і говорить особливе заклинаннє, потім три рази повинна умитися і скоренько йти домів, щоби ніхто не перейшов дорогу. Се повинна вона повторити в першу неділю після „нового" місяця і в перший понеділок, за кождим разом висушуючи цукор. Відтак сей цукор потовчи і дати або зїсти або випити хлопцеви якнебудь незамітно, — тоді безуслівно хлопець пришле старостів.

Не мож навіть переказати всього, в що вірить Гуцул. Правда, вплив віку щезає, і мало-помало раціональний образ думки робить все більші завойовання; тепер вже многе з того, що було записане етноґрафами ще 15—20 літ тому назад, щезло, але всетаки многе і осталось, особливо серед женщин, тих дійсних хоронительниць всяких традицій і вірувань. Так приміром Гуцул захоронив якийсьто містичний страх перед зміями. Вірить, що є цариця змій, в котрої на голові корона з самосвітячого каменя „дояментa": кому пощаститься найти той камінь, — не треба йому тоді ні свічки ні нафти купувати. І Гуцул за ніщо не убє змії. Памятаю, йшов я з одним старцем. Бачу — перетинає нам дорогу змія. Якось інстинктовно береш в тій хвилі за палку або камінь, — але старець вхопив мене за руку і не позволив рушитися з місця.

— Пощо? Чи вона тобі щонебудь зробила?

Або сей случай, більше інтересний. Їду я верхом, провідник йде позаду. Вузенька стежочка на склоні гори; направо відлом скали, наліво — пропасть; лише вузеньким клаптиком землі можна їхати. Знова я бачу перед собою чорну змію їдовиту. Вправо їй ніяк податись, бо скала, а вліво чи недогадалась чи побоялась, — і повзе, біжить що сил їй стане прямо по стежці. У мене в руках був прут, котрим я поганяв коня, досить короткий. Не роздумуючи довго, а зіскакую з коня, доганяю змію і трафним ударом по голові убиваю її. Провідник мій, ідучи ззаду, не міг не лише перешкодити мені, але навіть не міг бачити, що робиться попереду. І якеж було його здивованнє і страх, — так іменно страх — коли він побачив убиту змію. Майже з шепотом спитав він мене, чи не отсим прутиком я убив гадину. Я відповів потакуючо. І відтак, коли ми виїхали на більше широку дорогу, хтоби нас не стрічав, Гуцул всім поясняв, що сей пан убив „галицу” тим прутиком, що держить в руці.

Приїзджаємо ми на місце. Вирубаний ліс, „ломи”, як називає Гуцул. Се дійсно „ломи”: не рубали, а ломали. Болючо дивитись на таке варварське винищуваннє лісів. Броджу я серед повалених дерев і пнів та збираю ягоди. Знова змія. Знова гадюка і знова у мене нема нічого в руці, крім тоїсамої палочки і я знова неожиданим ударом вбиваю змію. Відтак взяв її і повісив в рощілину високого пня.

І от, коли зійшлись Гуцули і побачили мій новий трофей, і коли обурюючись і захлипуючись провідник вже сотний раз розказав про мою чудотворну палочку, зпоміж слухачів виходить старець, патриярх лісовий, і тайним видом відводить мене в сторону.

— Ми люди свої, ми розуміємо один другого, — говорить він мені, наклонюючи близко своє

лице і підморгуючи. — Скільки вам дати, пане, за той прутик?...

Я, розуміється, прутика йому не продав, спалив його тут, прочитав лекцію на підходячу тему, але чи я переконав когонебудь, що нічого надзвичайного тут не сталося, — в те я сам не вірю.

Так, дійсно інтересний нарід, захвачуючий своєю безпосередністю. От приміром пригадується мені ще один случай, в більшій степені характеристичний; правда, зовсім з иншої області і нарушає деяким способом праґматичність услівій, але я не пишу етноґрафічні досліди.

Орґанізував я гуцульський театр. Річ в тім, що Гуцул, не дивлячись на всю свою наївність і безпосередність, є не лише артистом у всім, до чого діткнеться, але також і актором. Правда, сцени він ніколи не бачив, але, — будучи актором життя — потребує маленької вправи, приспособлення до технічних услівій сцени, щоби грати напричуд інтересно.

Писав я пєси для того театру, само собою розуміється, „гуцульсков бесідов" (гуцульський діялект — один з найстарших в українській мові) і між иншим історичну пєсу „Довбуш" (XVIII. в.). Довбуш — се герой Гуцульщини. Тут все повно споминів про того славного опришка. Поспитайте малу дитину, а вона розкаже вам про Довбуша, про його чудотворну силу, про його благородний характер. Кожде чимнебудь замітне місце, кожда ориґінальна скала — все те звязане з іменем Довбуша.

Очевидно, що на ролю самого Довбуша треба було і чоловіка підходячого: потрібний і ріст, і голос, і рухи, — та чи мало ще чого треба. Довго шукав я за таким чоловіком, але не міг найти. І от якось приходить Гуцул... Треба би написати весь наш розговір, всю ту занимаючу вступну гру, коли чоловік не хоче сказати, пощо він прийшов, а хоче більше вивідатись від противника. Се був свого рода поєдинок.

Словом, ми поладнали. Я врадований без міри, бо найду в тім Івані ідеального чоловіка на Довбуша. Також Іван вдоволений, але одно мене вразило: весь час Іван говорить якимсь тайним тоном. Він і голос понижає, і не договорює слів, поміґує в критичних місцях. Я нічого не розумію. Після мене — я говорю ясно — треба приходити на проби, робити се і те. Іван на се годиться, але деякі звороти в його фразах все ще остаються для мене неясними. Так, коли я виражаю надію, що він без сумніву добре віддасть свою ролю, то він росказує мені історію, котра повинна мене переконати, що він, Іван, є рідним правнуком самого Довбуша, — то чи-ж йому не знати всього, що потрібно?

— Хто, хто, а я вже знаю, куди людий повести...

Я йому поясняю, що хто знає, чи він змігби взяти на себе обовязки режісера і що се красше оставити для мене, — а він знова своє. В кождім разі, так або инакше, ми все стикалися. На проби треба було ходити в друге село, кілька миль. Добре.

Приходить Іван на пробу. Раз, другий... Бачу я, щось то мнеться мій Іван, щось неподобається йому. Ну, думаю собі, се вже пожилий чоловік, лісовий, — чужим йому здається, коли йому велять: стій так, а говори так, а рушайся так. Але ні, бачу щось инше. Конець-кінцем приходить мій Іван і говорить, що се діло йому не підходить. Та що, та як, та чому? Причин не поясняє. І лише опісля, коли виходив і ми остались лиш одні, росказав він мені, що йому відраджували люди.

— Лісів тепер більше нема, людий много... А жандарми в кождім селі... Але се ще нічого-би не було, лише головна річ — лісів мало... Нарід також... Пальця в рот не клади...

Як показується, сей любий Іван, дитина природи, вірив, що я орґанізую розбійничу шайку

для воскресення славних традицій Довбуша і бракує мені лише опитного провідника, котрий мігби цілком заступити знаменитого отамана. Всі наші проби він уважав комедією, аби відвернути очи властий, і спокійно орґанізуватися, щоби опісля, коли наступить пора...

Але, говорячи з розумними людьми, мусів признатися перед самим собою, що взяв неможливу задачу.

— Головно — подумай, говорив котрийнебудь сідий плеканець традицій. — Чи-ж тепер те, що було в часи Довбуша? Я сам памятаю, як за рікою було лише дві хати, а тепер? А ліси? Де тепер старі ліси? Вийди на Гаджину, на Шкурушний, на Кізі-влош — де наші ліси? Нема їх. Де-ж ти будеш прятатись? А люди... Хиба тепер такі люди, як колись. Передтим чоловіка можна було спечи на огни, а він все таки не бувби сказав і слова, а тепер? Та за гріш, який є гріш, продадуть не то тебе, а рідного батька.

Сильно відтак думав Іван, поки прийшов до мене з відказом. І добре діло починалось, радби, але щож робить... Не ті часи... Бог з ним... Може, коли хто молодший...

От який Гуцул. Він ще молодий, світ представляється йому ще повний діточої невинности, — так і він до нього відноситься. Вірить в слово, в правду, не розуміє виключної ваги письма, а тому є добрим елєментом для всякого рода вsymвизискувачів. І вони не впустять рака з рота. Що зробили з тим краєм і з тими людьми Жиди, — болючо споминати.

От приміром, йде Гуцул „у бутин", на зрубку ліса. Живе в лісі два-три місяці і обовязково мусить брати поживу з коршми господаря-Жида. І до якої степені доходить здирство підприємця, показують случаї, навіть дуже часті, що коли Гуцул переробивши 4—5 місяців, при виплаті остає довжним господареви. Він же робітник.

І так на кождім кроці. Зрубане дерево сплав-

плють Гуцули дарабами. Приннявши до відома скажений гін гористих рік, легко собі представити, що се за ремесло; і дійсно, не минає ані один сезон без того, аби не утонуло кілька душ сплавщиків. І тут іменно, при тій роботі, де все приходиться стрічатись зі смертю, експльоататор вишискує кождий гріш. Вже сама по собі платня в порівнанню з небезпекою є нічим: на случай смерти Гуцула ніхто перед ніким ніяк не відповідає. А навіть з тої скупої заплати вривається не часть і не половина навіть. Судіть самі. Треба наловити дерева, треба три або чотири дні збивати його, день збаеити на сплавлюваннє, день вертати пішки через гори півсотні кільометрів з Вижниці. Загалом тратиться тиждень.

Але вже дараба збита. Приходить з інструментом довірений хазяїна, також Жид. Платня зависить від кубічної містоти дараби. Довірений міряє, Гуцул дивиться. Але що він там видить? Кубічну містоту переводиться дома на таблиці, в котрій Гуцул нічого не розбере. І тому дараба, в котрій Гуцул на око начислив півтора сотки кубічних метрів, має — як показується — сімдесять.

Відтак Гуцулови дають „фатуру" — книжочку, котру він має предложити там, в низу, у Вижниці. В тій „фатурі" є написано, кілько і чого має Гуцул на дарабі і кілько він має дістати.

Пливе Гуцул дарабою. Що се є, треба переконатися самому. Коли в бішенім гоні по филях летить дараба просто на скалу і від одної десятої секунди, від одного повороту переднього весла зависить всьо; коли дараба врізується в піну водопаду і вода заливає керманича по пояс; коли наскоче на камінь і треба скакати в воду, груддю посувати величезну масу дерева — всьо то не мож передати в кількох словах.

Але тут Гуцул по цілім дни такої роботи, по десятьох разах оминеній небезпеці утонути або стати калікою, стає вкінци перед другим Жидом у Вижниці. Тут йому кажуть, що він замісць, ска-

жім, двайцять корон, має дістати лише тринайцять.

— Та як се. Сімдесять кубиків. Виходить...

Але йому не дають договорити, кидають гроші на землю, а коли невдоволений, радять йти до суду. А як ти підеш до суду, коли ще нині твою дарабу розібють на части, розкидають або пустять дальше? Хто там її буде міряти або установляти, що були в ній не сімдесять, а півтора сотки кубічних метрів, і що треба дістати не тринайцять, а двайцять, а може і ще раз так корон? А хоч би і пійшов до суду, то сю справу буде рішати суд, куплений і перекуплений Жидами. Правди не знайдеш.

І йде Гуцул до дому. А ви по тім всім приїзджаєте в найбільше з гуцульських сіл Жабє, йдете улицею і ніодної гуцульської хати. Всьо коршма, жидівські домики, шинки, і шинки. А Гуцул де? Там на верхах бачите хатки, порозкидані то тут, то там, — се Гуцули. Рівне місце коло дороги забрав Жид, а Гуцула вигнав високо, куди і верхом не проберешся, і тому сам на собі мусиш тащити і муку і всьо, що потрібне для життя. А як занесе деколи снігом в грудни, то аж весною покажеться Гуцул в село.

А полонини, се головне богатство Гуцула. Без полонини він є нічим, в буквальнім значінню слова. Жиє лише зі скотоводства, а коли у нього забракне місця на випашуваннє скоту, що тоді робити Гуцулови? От вже тепер майже всі полонини находяться в руках Жидів. Позакупляли за безцін, а тепер хочуть тисячі. А як позакупляли, — і говорити не хочеться. От приміром, ставить Гуцул таке услівє Жидови: „Давай мені горівки кождого дня, скільки я захочу до самої смерти, а я за се обіцяю тобі полонину". Годяться, нотар потверджує; Жид починає стежити за Гуцулом. Урядово було стверджено кілька фактів, коли коршмар підсипав до горівки трійливих порошків, і Гуцул за рік-два умирав, а Жид став закон-

ним господарем великого майна. І се не одинокий случай; звісний цілий ряд таких злочинів. В один час се було прибрало характер якоїсь то епідемії, що до боротьби мусіли були виступити священики, і тільки завдяки їх культурним зусиллям якось вдалося погасити се лихо.

Треба спішити з несеннєм науки і кооперації в гуцульську родину. Гуцул талановитий, він всесторонний, але позабутий, відданий на поталу. Природа Гуцульщини прекрасна, нарід ориґінальний, повний своєвласної краси, мова його заслугує на найстараннійше виученнє і... нема доси поета Гуцульщини, нема артиста, котрий зрозумів би душу народу і переніс її на полотно.

Одиноким поетом Гуцульщини є Федькович. Він — романтик, описував лише буковинського Гуцула, але його стих є так богатий, зниннє мови так велике, що прощаєш деякі недорічности, завважувані сучасним науковим оком, і читаєш з захопленнєм. З новелістів добрий Семанюк, галицький письменник, але він випустив лише одну маленьку книжочку. Стефаник писав не про Гуцулів, — хоч його персонажі жиють в близкій місцевости — Снятинщині. Дуже мало написав з життя Гуцулів Франко, але його немногі з тої области твори відріжнені літературним тактом. Франко — сам Галичанин, довгий час жив на Гуцульщині, сам записував етноґрафічні матеріяли, але він ніколи не відважився писати гуцульським діялєктом.

З артистів-Українців на увагу заслугують лише твори Петрака.

Так і красуеться Гуцул і Гуцульщина для самих себе, ожидаючи поета, котрий оспівавби їх огненним стихом. Але той поет ще не народився.

З московського переклав

Микола Д. Величко.

Микола Д. Величко.

ОЛЕКСА ДОВБУШ.

З початком 1920 року минуло 175 літ від смерти ватажка карпатських опришків, Олекси Довбуша. Хто був Довбуш, яка була ідея його боротьби, що дало почин до опришківства — отсе питання, котрі нас під теперішню пору будуть немало цікавити. Хтож був Олекса Довбуш? — Память про нього доси задержалася в масах українського народу Галичини, Буковини та Угроруси, перекази про нього передаються з рода в рід, і ріжно говорять про нього ті перекази, а також не однаково повідає історія.

Народні перекази й історія говорять про Довбуша, як про провідника-ватажка банди опришків-рабівників, що занималася нападами на богатих людий і мала при тім на меті заспокоєннє свого власного життя. Воно можливо і правда, що ті банди рабували чуже добро для свої власної користи, однак заледви чи можна погодитися з тим, аби жажда рабунку була причиною, що зродила в людий ідею зорґанізувати вправлені віддіели банд, нападати на села й на міста, вбивати маєтних, забирати їх маєтки з собою і ділити між себе та між тих бідаків, котрих родина не мала куска хліба, аби заспокоїти голод.

Довбушівщина припадає на 1738—1745 роки. І коли ми зважимо, яке було тодішне політичне

і економічне положеннє на тих землях, де вона зродилась, то схочеться нам повірити, що не для звичайних, примітивних рабунків зорґанізував Довбуш ватагу гуцульських леґінів, а були до того причини глибші, більше культурнійші. Ми можемо уважати, що національні й економічні услівя зродили Довбушівщину, бож вона припадає на часи, коли українські землі стогнали під Польщею, а нарід лляв свій гіркий піт на панщині. Се були часи вічного народнього бунту, гіркого невдоволення й скаженої ненависти проти польської шляхти, котра нагайкою веліла вільним людям вільних степів стати рабами.

Довбушівщина в Галичині припадає на ті часи, коли на Правобережу вибухла Гайдамаччина. І коли знаємо, що Гайдамаччина бере свій видний початок в 1734 році, то повіримо також, що Довбушівщина була нічим иншим, лише продовженнєм, поширеннєм Гайдамаччини з Правобережа дальше на захід, до Галичини, бо Довбуш зі своєю ватагою являється аж в 1738 році.

А хто були Гайдамаки? Про них також говорять як про розбишаків, що занималися добичю і рабунками для власного добра. А в історії Грушевського читаємо про Гайдамаків отсе: „Розколихана повстаннєм 1734 р., Гайдамаччина не переставала непокоїти польську шляхту на Правобережу й потім, в 1750—1760 роках. Розвелося чимало таких людий, що для них походи стали звичайним заняттєм, і вони його вели рік у рік. Ні пани ні малосиле війско коронне не спроможні були зробити тому конець. Селянство, розхвильоване поголосками повстання, підтримувало Гайдамаків і помагало чим могло; сміливійші з селян, раз приставши до Гайдамаків, нераз потім ціле життє віддавалися тому заняттю. До тогож ще новий привід прилучився до сих розрухів гайдамацьких, коли почали заводити і на Подніпровю унію, потім як вдалося задавити православну віру в західній Україні. Гайдамацькі ватажки охо-

че мішалися в боротьбу українських громадян з уніятськими священиками, що їм настановляли польські пани; вони підтримували православних, і навпаки — православні духовні, місцеві і ті що за границею московською, і ті монастирі наддніпрянські, що трималисъ міцно православя, — всі вважали спасенним ділом помагати Гайдамакам, яко оборонцям православної віри. І нема сумніву в тім, що хоч для Гайдамаків близшою метою дуже часто було тільки добичництво, то вони, як і козаки в XVI—XVII віках, мали чималий вплив на відносини суспільні і національні, бо не давали стверднути і зміцнитися польському пануванню, завести такі кріпацькі порядки, які були в західній Україні".

„Полякам — каже Грушевський — стало незрозумілим, що ми, давні і нинішні Українці, можемо бачити в Гайдамаках щось більше ніж звичайнісеньких розбишак. Вороги українства прозвали нинішних Українців Гайдамаками, обвинувачуючи їх, що вони спочувають старим Гайдамакам. Та се не відстрашило галицьких Українців, і вони відповіли на се піснею: ‚Ми Гайдамаки, ми всі однакі' "...

Колиж знаходимо слова симпаті для Гайдамаків, коли на закиди ворогів з гордістю відвічаємо їм піснею „ми Гайдамаки, і всі однакі", тоді се означає, що ми розуміємо гайдамацький рух як рух народній, національний, а не звичайно рабівницький. Нарід горнувся до гайдамацьких рядів, ставали Гайдамаками й люди, що не потребували рабованого хліба, а бажали лише спокійного життя, аби можна було спокійно на хліб працею заробляти. Вже тесаме свідчить, що не рабунки були одинокі на гадці в Гайдамаків. Можна сказати, що Гайдамаки взагалі не мали на меті рабунків. А коли рабували, то робили се з примусу, з конечности обставин, серед яких прийшлося їм жити. Мусіли на хліб якось заробляти, щоб удержатися в боротьбі. Що гайдамацький

рух був національно-суспільним, може посвідчити ще й та обставина, що вони, ті Гайдамаки-рабівники, рабували богатих польських панів, а не бідного хлопа; мордували шляхту, а не кріпака; палили замки, а не ліпянки.

Історія Довбушівщини є вповні подібна до історії Гайдамаччини. Довбуш, що був сином бідного зарібника з Печеніжина і від малечку не зазнав дрібки щастя, бо малою дитиною став пастушком овець у богатого польського обшарника, — збунтувався проти рабства, не хотів дальше бути пастухом і послугачом пана, а радше волів стати вільним. Таких, як Довбуш, було много. І всі вони одного бажали: волі! Хотіли бути людьми! Бажали, щоб з ними обходились бодай так, як вони обходились з вівцями. Було много невдоволених. І всі ждали, сподівались чогось. І не диво, що коли Довбуш постановив зірвати з рабством і стати вільним чоловіком, за ним пійшли десятки, сотки, а відтак і тисячі йому подібних.

І під проводом Довбуша тисячі гуцульських леґінів пійшли у Карпати, де була воля, де їх не могло доглянути вороже око. Там стали вільними людьми, жили свобідно, ніхто не стежив за ними, бо крім Гуцула й медведя ніхто не знав карпатських доріг. Отже неволя і рабство, гнет і нагайка вигнали Довбуша і тисячі гуцульських леґінів у карпатські гущавини. Не на рабунок покинули вони село і пійшли в ліс. Вони покинули лише марне життє в селі і неволю замінили карпатською свободою. Були свобідні, а щоб крім того могли жити, мусіли виходити з лісів та нападати в ціли рабунку. І нападали, але на панські шпихлірі, розбивали шляхотські замки, виносили відти всяке добро, хліб, мясо і гроші — всьо то добро ділили в селі між бідних, а самі йшли дальше. Напали і ограбили панський двір в другім, третім і четвертім селі, поділили добичу між бідаків, а дещо забрали зі собою і скрилися в гущавині. По часі

знова повторяли тесаме. Се були опришки, що не лихо, але добро творили бідному народови. А опришками прийшлось їм бути з конечности, бо в ті часи кождий, що забажав волі, мусів бути опришком...

З ПОЕЗІЙ Осипа Юрія Федьковича.

———

ДО М. Д.

І я Гуцул і ти Гуцул,
Оба носим сердак куций,
Оба в лісі родилися,
У Черемши хрестилися,
З ведмедями жмурка грались,
Кресак волев обтикали, —
Та не знали, котров доля
Нас вирядить дорогою,
А в нас доля добра була,
За нас обох не забула,
Та хотіла нас панами
Постановити — та пяна
Нас — що мала у покої
Посадити — а в'на свої
Баранчики під ножиці
Ще й німецькі небожиці
І всадила! — Оттаке-то
Наробила доля тота!
А хто винен? — —

ДО НЕЇ.

Єдина ти моя! Чи Господь так дав,
Чи долі цариці судили?1)
Як вітер з горою, як риба з водою,
Як рожа з весною ми жили!
Я в тобі, ти в мені, душа до душі,
Голубко ти моя!... Та горе!
Що доля судила, що Господь судив,
Що в небі писали нам зорі,
Те люди розбили, спалили, зіжгли...
Що люди не збавлять на світі?
І щастє і долю і душі і вік,
І божі і світські завіти!...
І так наше щастє то марне пійшло,
Як лист калиновий водою.
Не жити нам, серце, як вперед жилось,
Не бути нам, мила, з собою!
Ой будемо, сиза, ще в купі ми жить —
Воскарочка так нам казала...
Чому-ж та воскарка, голубка стара,
Чого нам напитись не дала,
Такого напитись, аби забувать,
Як явір 'д калині хилились?...
Не дала нам пити!... що-ж було робить?
Ми кровю, сльозою упились!
З під серденька кровю, з під серця сльозов —
Нехай не врікають нам люди...
Бо наші і сльози, бо наша і кров,
І серденько вбите у грудях!

1) У нас є повірка в народі, що як дитина вродиться, сходиться три цариці або судініцці і судять долю дитині. Одна цариця є біла, одна чорна, а третя на половину біла, а на половину чорна.

ПІД ВІКНИ.

Чи, мила, з голуби сю ніч де воркуєш,
Що мої ти гусли неначе не чуєш?
Що граю, співаю під вікни в-задар?...1)
Хоть виглянь з кубелця, де нічку ночуєш,
Під білим крилечком з голуби воркуєш!
Я рожу приніс ти у дар!

А тая-ж то рожа, зрошеная рожа
Віршечки віршує — ох, милий ти Боже!...
А все то на твою рожеву красу!
А ти ані глянеш!... Ох мила, чого же
Горячими сльози зрошаю я рожі
І з місяцем2) зорі пасу?...

Ти чуєш, невірна?... Я знаю, що чуєш!
Три свічи воскові — ти вірші віршуєш
Про сокола в клітці, яблінковий сад...
У днину з соколи в самборах полюєш...
Пора відпочити, — а ти і не чуєш!...
Хто ме ти соколів кортать?...3)

Я буду кортать їх як вірним слугою!
Отворь, ох отворь лиш кватиречку твою,
Та нічку як сонцем освіть!...
Та білов, мягоньков, як лебідь, рукою
За твоїм превірним, за твоїм слугою
Махни, як рожевая віть!...

---

1) В-задар — дармо. 2) І з місяцем — у фантазії Гуцула то місяць — вівчарь. 3)Кортіти — бажати. (Поясненнє зовсім не відповідне до сього місця, бо тут нема слова: кортіти, а кортати).

БУДЬ ЗДОРОВА!

Будь здорова, Чорногоро!
Вже во вік тя покидаю!...
Муть в трімбіту браття грати,
Я вже з ними не заграю.
Бо заграють тарабани
Ті царські та голоснії,
Та цісарська музик-банда!...
Місяць світит та не гріє...
Та не жаль ми, братя, того
Мого перстня дорогого,
Що у дар дам тарабанцям, —
Але жаль ми лиш одного,
А то кучера лиш того,
Що чесала рідна мати....
Ножички цісарські срібні
Гарно вміють підтинати!
Будь здорова-ж, Чорногоро!
І трімбіто! і кидрино!
Що в'ни шепчуть? „Не загинеш?"
Знаю й сам, що не згину!
Гоцулови домовина
Лиш з кидрини зпоконвіку!
Будь здорова! Я вернуся,
Як у гору вернуть ріки.

